

Milan Július
Lasica Satinský

AKO VZNIKÁ SLIEPKA

a všetky ďalšie hry

AKO VZNIKÁ SLIEPKA
a všetky ďalšie hry

Text © Milan Lasica (dedičia), Július Satinský (dedičia)
Edičná poznámka © Martin Plch 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-5326-6

Milan Július
Lasica Satinský

AKO VZNIKÁ
SLIEPKA

a všetky ďalšie hry

slovar

Obsah

POPRAVA SA
NEKONÁ
13

NEČAKANIE NA
GODOTA
37

SOIRÉE
115

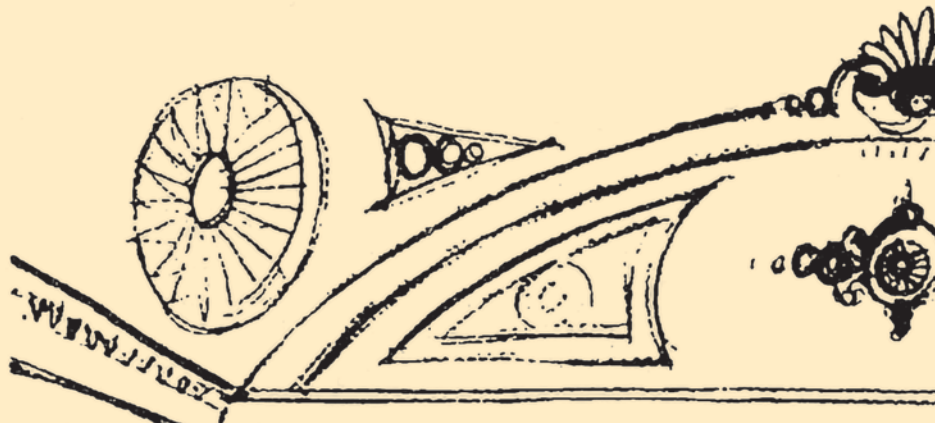
RADOSTNÁ
SPRÁVA PRE
VŠETKÝCH, KTORÍ
MAJÚ ŤAŽKOSTI
S MECHÚROM
149

AKO VZNIKÁ
SLIEPKA
189

NÁŠ PRIATEL
RENÉ
223

NIKTO NIE JE
ZA DVERAMI
269

DEŇ RADOSTI
325

H
6
FF
FEE
DDDD
CCCCC
BBBBB
AAAAA

FF
FEE
DDDD
CCCCC
BBBBB
AAAAA

BB
AA
AA

A

AAAAAAAAAAAAAAAA
BBBBBBBBBBBBBBBB
CCCCCCCCCCCCCCCC

H
G G G
F F F F
E E E E
D D D D D
C C C C C L
B B B B B B B
A A A A A A A A

F F F F F
E E E E E
D D D D D
C C C C C C C
B B B B B B B B
A A A A A A A A

B B
A A
B B
A A

A A A A A A A A A A A A
B B B B B B B B B B B B B
C C C C C C C C C C C C

Kresba z bulletinu Soirée, 1968
Saul Steinberg

Súborné vydanie divadelných hier Milana Lasicu a Júliusa Satinského vychádza v kompletnej a chronologickej podobe po prvý raz.

Po ukončení štúdia dramaturgie so zameraním na divadlá malých foriem na Vysokej škole múzických umení narukoval Milan Lasica do Vojenského umeleckého súboru. Podmienkou na tento typ ľahšej vojenskej služby bolo, že spolu s ním nastúpi do súboru aj Július Satinský a budú tak môcť v estrádnych programoch vystupovať ako dvojica. Július Satinský s touto možnosťou súhlasil, štúdium dramaturgie na VŠMU prerušil a nikdy nedokončil. Na základnú vojenskú službu do VUS-u teda nastúpili spolu a vedenie súboru od nich požadovalo niečo ako „politický kabaret“. Svoje zadanie sa pokúsili naplniť hrou *Poprava sa nekoná*, ktorá však zjavne nesplnila očakávanie dôstojníckeho zboru. Veliteľ jednej českej posádky dokonca predstavenie označil za „hrubé znevažovanie ľudovej armády“ a jeho sťažnosť sa musela riešiť až na úrovni ministerstva národnej obrany. Vyriešenie problému s nesprátnymi vojakmi poskytol nadriadeným žart Júliusa Satinského, ktorý prvého apríla 1964 vyhlásil celosúborový poplach. Milana Lasicu prevelili do Trebišova k motostrelcom a Július Satinský sa po zvyšok vojenčiny staral v Michalovciach o útvarové svine. Text hry je publikovaný podľa jediného dochovaného strojopisného scenára a knižne vychádza po prvý raz.

Po návrate do civilu im ponúkli špeciálne pre nich vytvorené pozície dramaturgov v redakcii zábavy Československej televízie Bratislava. Vedúci redakcie Ján Trachta si však čoskoro uvedomil, že jeho mladí kolegovia sa na kancelársku prácu vonkoncom nehodia, a preto im navrhol, aby pod záštitou televízie vystupovali v Malej sále Domu ČSSP s vlastným programom. Práve tu malo v roku 1966 premiéru ich predstavenie *Večery pre dvoch*, ktoré potom raz do týždňa – každý pondelok večer od pol deviatej – hrali ako zamestnanci televízie. Dialógy a scény sa v predstavení pravidelne obmieňali, takže vzniklo dosť materiálu na prvú samostatnú publikáciu. Text knihy *Nečakanie na Godota* (Tatran, Bratislava 1968, 1969, fotografie: Bohumil Puskiller,

doslov: Kornel Földvári *Svet pre dvoch*) je teda v tomto vydaní určitou výnimkou, pretože nejde o konkrétnu hru, ale o autorizovaný výber najúspešnejších častí z nej. Napriek určitým pochybnostiam Júliusa Satinského presadil Milan Lasica názov *Nečakanie na Godota*, pretože v tom čase patrilo veľkým obdivovateľom absurdnej drámy a v roku 1968 dokonca spolu s Vladimírom Strniskom režíroval v Divadle na korze slávnu hru Samuela Becketta *Čakanie na Godota*. Jednotlivé dialógy a texty neskôr vyšli v *Súbornom diele, zväzok I.* (Koloman Kertész Bagala, vydavateľstvo L.C.A., Levice 1996, doslov: Martin Porubjak *Lasica & Satinský & my*).

S uvoľnením politických a spoločenských pomerov v Československu vzniklo koncom šesťdesiatych rokov bratislavské Divadlo na korze, ktorého neodmysliteľnou súčasťou sa stalo Divadlo Lasicu a Satinského. Vo februári roku 1968 tu mala premiéru hra *Soirée* a v apríli 1969 *Radostná správa pre všetkých, ktorí majú ťažkosti s mechúrom*. Scény a dialógy z oboch predstavení, s niekoľkými textmi z *Večerov pre dvoch*, použili obaja autori v samostatnom predstavení s názvom *Výber*, ktoré si sami režírovali a v Divadle na korze malo premiéru v októbri 1969. Tesne pred nástupom normalizácie stihli ešte texty oboch slávnych hier vyjsť v knihe *Lasica, Satinský a vy* (Tatran, Bratislava 1970, doslov: Kornel Földvári *Dvaja na tomto svete*). Reprint tejto vyhľadávanej knižky vydalo roku 1993 vydavateľstvo Obzor a Július Satinský k nemu doplnil krátky doslov. V *Súbornom diele, zväzok I.* boli texty oboch hier rozčlenené na jednotlivé scény a dialógy. V roku 1968 vznikol pre Československú televíziu Bratislava záznam predstavenia *Soirée* v réžii Petra Mikulíka, ktorý mal byť podľa nariadenia nového normalizačného vedenia televízie zmazaný, ale našťastie sa zachoval a neskôr vyšiel na DVD pod názvom *Lasica & Satinský a hostia: Soirée* (Plus Production v koprodukcii s STV, 2006; súčasťou vydania je bonus *Ktosi je za dverami s Milošom Kopeckým*). Skrátaná verzia *Soirée* sa objavila aj na CD (Bonton Music Slovakia, 1997).

Po zrušení Divadla na korze sa Lasica a Satinský v roku 1970 uchýlili do Kabaretu Večerní Brno a v Divadle u Jakuba sa

v réžii Jána Roháča vrátili k predstaveniu *Večery pre dvoch*. Po nástupe normalizácie a zákaze umeleckej činnosti na Slovensku mali v Brne relatívny pokoj a v roku 1971 tu mohli uviesť svoju novú hru *Ako vzniká sliedka*. O niekoľko mesiacov však s týmto predstavením neopatrne vycestovali na zájazd do Trnavy, odkiaľ obozretní stranícki funkcionári odoslali na Ústredný výbor Komunistickej strany rozhorčený list s otázkou, prečo dvojica môže ešte vystupovať na verejnosti. Angažmán v Kabarete Večerní Brno im vzápätí zrušili a po niekoľkomesačnom zákaze umeleckej činnosti sa stali členmi súboru operety na Novej scéne v Bratislave. Text hry je publikovaný podľa jediného dochovaného strojopisného scenára a vychádza po prvý raz.

Divadelnú hru *Náš priateľ René (Volne podľa Jozefa Ignáca Bajzu)* režíroval Peter Mikulík a s oboma autormi v hlavných úlohách mala mať začiatkom roku 1980 premiéru na Novej scéne v Bratislave. Predstavenie však bolo tesne pred premiérou zakázané a diváci ho v plánovanej podobe mohli vidieť až roku 1991 v Štúdiu S, tentoraz v réžii Jaroslava Filipa. Napriek nevôli úradov sa v trnavskom Divadle pre deti a mládež *Nášho priateľa Reného* predsa len podarilo inscenovať a v réžii Juraja Nvotu mal premiéru 8. 11. 1986. Text hry bol publikovaný v knihe *Tri hry* (Slovenský spisovateľ, Bratislava 1988, ilustrácie: Svetozár Mydlo, doslov: Ľubomír Feldek *Divadlo slova*) a v *Súbornom diele, zväzok II.* (Koloman Kertész Bagala, vydavateľstvo L.C.A., Levice 1997, doslov: Kornel Földvári *Skúška humorom*). Záznam predstavenia z verejnej nahrávky v Štúdiu S z januára 1993 vyšiel na 2 MC (Opus, Bratislava 1993) s podtitulom *Monumentálna historická freska s prestávkou*, neskôr na 2 CD (Opus, Bratislava 1998) a potom v remastrovanej podobe (Opus, Bratislava 2007).

V období neustálych zákazov sa ako blahosklonný ústupok štátnej zvole môže javiť vznik televízneho programu *Ktosi je za dverami*, ktorý v Československej televízii Bratislava vznikal v rokoch 1978 – 1981. Milan Lasica a Július Satinský sa vďaka tomuto neobyčajne populárnemu cyklu vrátili na scénu aspoň cez televízne obrazovky. No zdanlivé uvoľnenie pre oboch autorov a protagonistov netrvalo dlho a zámkou na zrušenie ich obľúbeného programu sa stala scénka

Španielska čižma (mučiareň), ktorá by sa podľa vtedajšieho vedenia televízie mohla javiť ako pripomienka 30. výročia komunistického Procesu s protištátnym sprisahaneckým centrom v čele s Rudolfom Slánskym z roku 1952. Výber najúspešnejších dialógov, scénok a piesní sa však pretavil do nemenej populárneho predstavenia *Nikto nie je za dverami*, ktoré v roku 1982 uviedlo Štúdio S v réžii Petra Mikulíka. Lasica a Satinský sa tak znovu začali objavovať ako autorská dvojica aj na divadelných doskách. Scénky a hostia sa v predstavení pravidelne striedali, ale pre vydanie knihy *Tri hry* autori jej podobu upravili do jednoliateho celku. Jednotlivé dialógy a scénky vyšli aj v *Súbornom diele, zväzok II*.

Pevné postavenie Lasicu a Satinského na československej kultúrnej scéne sa potvrdilo uvedením hry *Deň radosti (Hra v dvoch častiach)*, ktorá mala roku 1986 premiéru v Štúdiu S. Milan Lasica ako Optimista, Július Satinský ako Pesimista a Jaroslav Filip ako Klavirista tu aj vďaka réžii Juraja Nvotu dosiahli svoj umelecký vrchol. Text hry bol publikovaný v knihe *Tri hry* a v *Súbornom diele, zväzok I*. Záznam verejnej nahrávky v Štúdiu S z júna 1989 vyšiel aj na 2 LP (Opus, Bratislava 1990) a 2 CD (Opus, Bratislava 1999) a neskôr v remastrovanej podobe (Opus, Bratislava 2007).

— Martin Plch

POPRAVA SA NEKONÁ

(Politický kabaret 2. umeleckej skupiny
Vojenského umeleckého súboru)

RÉŽIA: Milan Lasica

ASISTENT RÉŽIE: Július Satinský

SCÉNA, KOSTÝMY A REKVIZITY: Ivan Štěpán

CHOREOGRAFIA: Boris Slovák, Ján Guoth

ÚČINKUJÚ: Milan Lasica, Július Satinský

PREMIÉRA: 6. 5. 1963, zájazdová skupina VUS-u

VOJENSKÝ UMELECKÝ SÚBOR
BRATISLAVA

Na Slovensku vzniká nový kabaret. Jeho autor J. Satinský a hudba J. Štěpána. Správa sa nekoná. 1963.

I. ČASŤ

BALET: PERPETUUM MOBILIZÁCIE alebo Neberte mi partnera!

HUDBA: M. Novák. Choreografia B. Slovák

SCÉNKA: BROŽÚRA SERŽANTA NEWERLYHO

(Do predošlého tanca sa vlúdia dvaja konferencieri. Tanečníci sa ich snažia nenápadne upozorniť na ich omyl. Trápna scéna vrcholí v momente, keď Lasica zbadá, že sa mýlia. Prestane tancovať a jeho partner Satinský, ktorý nič netuší, spadne. Strhne sa krik. Všetci zúrivo obviňujú dvojicu konferencierov z nedisciplinovanosti a nedostatočnej znalosti rolí.)

HLASY: *(Rozhorčene.)* Súdruhovia, takto to už ďalej nejde! Toto robíte na každom predstavení! Uvedomte si, že zahájenie musí byť monumentálne! Tieto vaše trápne extempore mi už lezú krkom! Ste herci, tak hrajte!

(Konferencieri začnú hrať na imaginárnych nástrojoch. Zvuk z orchestra. Všetci zbožne počúvajú. Koncert sa končí. Potlesk. Klaňanie.)

HLAS: *(Zreve.)* Pozor!

LASICA: Na koho?

HLAS: Povel! *(Opakuje.)* Pozor! *(Všetci do pozoru.)*

WOLFGANG: *(Pripochoduje na scénu.)* Vojaci! Vyslovujem vám pochvalu za váš herecký koncert, v ktorom ste nám predviedli skladbu čatára Beethovena „Bez jedného kazu“. Rozhodli sme sa, že za odmenu pôjdete obaja do stráže, a to s okamžitou platnosťou! Koniec rozkazu! K zemi... pardon... Odchod! *(Odíde.)*

(Scéna sa vyprázdni. Zostanú iba konferencieri.)

LASICA: *(K obecenstvu.)* Takto sa to stalo. On totiž *(Ukáže do zákulisia.)* má dosť svojrázne predstavy o tom, ako má vyzeráť odmena za dobre vykonanú prácu.

SATINSKÝ: *(K obecenstvu.)* Ale ináč je to dobrý človek. Ibaže trochu roztržitý, ako ste mohli pozorovať.

LASICA: A ešte budete mať možnosť. My vám tu totiž budeme rozprávať, hrať, spievať, tancovať...

(Spoza kulís sa hrozivo vynoria najsilnejší tanečníci.)

SATINSKÝ: Klud. Tancovať nebudeme. Na to máme svojich ľudí.

(Tanečníci zmiznú.)

LASICA: My budeme predovšetkým strážiť. My sme vojaci armády, ktorá vlastne neexistuje, pretože sme si ju vymysleli.

SATINSKÝ: Tak ako sme si vymysleli aj nás. A možno taká armáda niekde existuje, len nevieme kde.

LASICA: Takže v tom prípade existujeme aj my, len o tom netušíme.

SATINSKÝ: Tak existujeme či nie? Kopnite ma!

(Lasica ho kopne.)

SATINSKÝ: Zdá sa, že existujeme. Alebo máte aj vy nejaké pochybnosti? *(Chce ho kopnúť.)*

LASICA: Naopak. Som presvedčený o tom, že sme. Takže by sme sa mali predstaviť. Kto ste?

SATINSKÝ: Som vojak Satinský.

LASICA: To viem. Ale kto ste teraz, na javisku?

SATINSKÝ: Teraz som... *(Nemôže si spomenúť.)*

LASICA: *(Šepká mu.)* Strážny.

SATINSKÝ: Teraz som strašný. Ja som strašný?

LASICA: *(Nahlas.)* Strážny. To je tak, keď sa niekto neučí texty.

Lebo pamätajte, niet veľkých a malých rolí, sú len čo?

SATINSKÝ: Sú len veľkí a malí roľníci.

LASICA *(Zdanlivo pokojne)*: Keby ste boli dávali pozor, boli by ste spozorovali, že máte hrať strážneho. Chápete?

SATINSKÝ: *(Prosebné.)* Áno. Som strážny.

LASICA: Tak. Teraz, na javisku ste strážny. A vaše meno?

SATINSKÝ: Satinský!

LASICA: Vaše meno. To znamená meno postavy, ktorú hráte, to znamená meno strážneho, ktorého predstavujete.

(Výhražne.) Vaše meno?

SATINSKÝ: *(Mlčí.)*

LASICA: Tak si niečo vymyslíte! Tak, ako sme si to všetko vymysleli!

SATINSKÝ: *(Mlčí.)*

LASICA: Nejaké priliehavé a všedné meno. Aké môže mať radový vojak na stráži.

SATINSKÝ: Nuž... Elena... nie, to je všedné.

LASICA: Všedné a priliehavé. Máte u seba kalendár?

SATINSKÝ: (*Vytiahne kalendár.*) Fúra mien. To je výber! Hľa, aké krásne meno: Hromnice!

LASICA: To zas nie je priliehavé. Ale Felix! To je ono! Budete Felix. A pre mňa zasa niečo ľudovejšie... Artúr! Môžete mi hovoriť Túr, Felix!

FELIX: A vy mne X, Artúr!

ARTÚR: X bolo pre mňa vždy najsympatickejšie písmeno v abecede.

FELIX: Och, ako vám závidím, že viete čítať.

ARTÚR: To ma naučila moja dojka Annemarie. Ak chcete, budem vám po večeroch predčítať.

FELIX: Predovšetkým by ste mi mali porozprávať obsah onej rozkošnej knižky, ktorá sa zjavila na trhu prednedávnom, a síce „Ako sa chová vojak na stráži“.

ARTÚR: Máte na mysli posledné vydanie brilantnej brožúry seržanta Newerlyho? Tú poznám skoro naspamäť. Má päť strán.

FELIX: Veľa som počul o tom šlabikári. Nemohli by ste ho doniesť, Artúr?

ARTÚR: Ale, Felix! Odísť zo stráže? To je zrada najpodlejšieho druhu, druhu môj. My tu musíme byť, kým nás neodvolajú.

FELIX: A v čom spočíva naša úloha?

ARTÚR: Práve o tom píše seržant Newerly. Citujem: „Strážny si musí nájsť v noci bod, ktorý by pozoroval. Ak sa mu bod stráca, strážny vie, že zaspáva. Ak má okuliare, zvolí si pre pozorovanie dvojbodku.“

FELIX: Strhujúce. Má to niečo z Maupassanta. Nájdime si my bod. (*Zahľadí sa do prázdna.*)

ARTÚR: Už ho mám! Apropos, nemáte strach?

FELIX: Neviem, čo je strach. Môj otec bol hrobár. Často som sa rozprával s mŕtvolami, ktoré – ako viete – sem-tam ožijú. Raz ožila akási Snehulienka...

ARTÚR: (*Ironicky.*) Janko Hraško neožil?

FELIX: Hraško je pochovaný na evanjelickom cintoríne.

ARTÚR: Mimochodom – našli ste si už svoj bod?

FELIX: Áno. Práve sa naň dívam. Je roztomilý.

ARTÚR: Niet nad sympatické body.

FELIX: Nie že by som vás chcel strašiť, ale môj bod sa hýbe.

ARTÚR: To sa vám len zdá. Ste začiatočník.

FELIX: (*Grúli očami do prázdna.*) Je síce pravda, že som vyrastal na cintoríne, ale tam bolo veselšie... Artúr, ten bod už nie je bod, je to čiarka...

ARTÚR: To je iné! Odistite samopal a zopakujte si text.

FELIX: (*Opakuje si text „STOJ, KTO TAM?“ – (Vstane.) STOJ, KTO TAM?! (Ticho.) Stoj, kto tam! (Ticho.) Stoj! Kto tam? – tu Felix!*)

ŽENSKÝ HLAS: (*Za scénou.*) Hľadám veliteľa Wolfganga. Som jeho vážna známosť.

FELIX: (*Bezradný.*) Čo píše major Newerly?

ARTÚR: Nevie, už dávno nedal o sebe znať.

FELIX: Preboha, čo je v tej brožúre o vážnych známostiach!?

ARTÚR: Klud, Felix. (*Volá do kulisy.*) To ste vy, Irena?

ŽENSKÝ HLAS: (*Za scénou.*) Nie, to som ja, Mína.

ARTÚR: (*K Felixovi.*) Wolfgang má novú vážnu známosť. (*Do kulís.*) Nech sa páči, už vás čaká...

MÍNA: (*Vojde.*) Dobrý večer. Už je po večierke?

FELIX: Nuž veru, na našu pevnosť sadla noc. Zas jeden deň v...

ARTÚR: (*Nenápadne kopne Felixa.*) – (*Ku Míne.*) Veliteľ Wolfgang nám o vás často rozpráva, Irenka.

MÍNA: To bude omyl. Som Mína.

FELIX: Správne. Irena je jeho matka.

ARTÚR: (*Znovu ho kopne.*) Ak by náhodou spal, zobudíme ho.

A a F (*Revú.*) Pán veliteľ, je tu Mína!

WOLFGANG: (*Za scénou.*) Nesiahaj na rozbušku, lebo vás roztrhá na cucky!

FELIX: Rozbušku nevidím.

ARTÚR: Možno ju má zakrytú.

FELIX: Toto je totiž vaša Mína, Mínka, Mínočka.

WOLFGANG: Už letím, holubička, len sa priodejem!

ARTÚR: Počkajte chvíľu, hneď to bude!

FELIX: Ak máte sluch, môžete si zaspievať. Viem o jednom orchestri nablízku.

ARTÚR: My zatiaľ obídeme našu pevnosť, ako to prikazuje seržant Newerly vo svojej brožúre. *(Obaja odchádzajú. Ešte počúť Felixa.)* „Newerly má niečo aj z Picassa!“

ARTÚR: „Ó, Picasso je veľavravnejší...“

Pieseň: MÍNA Z KASÍNA. Text: Boris Droppa.

Hudba: Pavol Šimai. Spieva Mína

(Na scénu prichádza veliteľ Wolfgang. Odvádza si svoju milú. Artúr a Felix sa s úsmevom dívajú za odchádzajúcimi. Ináč vzorne upravený Wolfgang si zabudol vo svojej roztržitosti obliecť nohavice. Je v dlhých spodkoch. Strážcom zamrzne úsmev na perách a opatrne sa presviedčajú o tom, či sú dokonale odetí.)

ARTÚR: Nemám ho na to upozorniť?

FELIX: Netreba. Upozorní ho na to čašník v kaviarni. Ale určite si s chuťou zatancuje.

ARTÚR: Kto by si to bol pomyslel, že je taký roztržitý.

FELIX: To má už dlhší čas. Pred rokom vraj vyskočil z dakoty bez padáka. Zabudol si ho v kúpeľni.

ARTÚR: Začínal u výsadkárov?

FELIX: Práve v tom je tá roztržitosť. Bol u spojárov a do lietadla sa dostal náhodou. Boli otvorené dvere.

ARTÚR: To je trápne, keď sú vojaci roztržití. Napríklad vy vôbec o tom neviete, že teraz nemáme byť na scéne. Už sa sem rúti balet a môže sa to s nami zle skončiť...

(Obaja odchod.)

BALET: KDE BOLO – TAM JE! Hudba: Milan Novák.

Choreografia: Ján Guoth

(Opona.)

SPEV: ATÓMOVÉ PEKLO. Hudba: Pavol Šimai.

Text: Boris Droppa

SPEV: KEĎ VOJAČIK DO VOJNY ODCHODÍ.

Hudba: Fr. Lemarque.

Text: Rudolf Skukálek

SCÉNKA: MÔJ ŠVAGOR JE GENERÁL